

İSTANBUL BOĞAZI
Yunus Gözlem
Etkinliği

İSTANBUL BOĞAZI'NIN YUNUSLARI

PARK BAHÇE VE
YEŞİL ALANLAR
DAİRESİ BAŞKANLIĞI

YabAn
İSTANBUL

İSTANBUL BOĞAZI
**Yunus Gözlem
Etkinliği**

İstanbul Boğazı kültürel, stratejik ve ekonomik öneminin yanı sıra biyolojik olarak da yunuslar ve göç eden balıklar için önemli bir koridordur. Bu önemli su yolunda neredeyse her gün **Afalina**, **Tırtak** ve **Mutur** olmak üzere üç yunus türünü gözlemlemek mümkün!

ibbyesilistanbul

ibbyesilist

yesilistanbul

yesil.istanbul

GİRİŞ

Balina, yunus ve muturları içeren deniz memelileri grubunun bilimsel adı **"Cetacea'dır"** ve bu gruba ait 90'dan fazla türün dünya denizleri, gölleri ve derelerinde yaşadığı bilinmektedir. Fakat ne yazık ki tamamı insan kökenli tehditlerden dolayı bu gruba ait türlerin 60%'ının popülasyonu endişe uyandırıcı şekilde düşüş gösterdiği için "tehlike altında" olarak sınıflandırılmışlardır. Bu durum Akdeniz Havzası için daha üzücüdür çünkü Akdeniz'de bulunan 23 türün tamamı tehlike altında olarak kabul edilmiştir ve bazı bölgelerde bölgesel olarak soylarının tükendiği düşünülmektedir.

Tüm dünya denizlerinde mevcut deniz memelisi popülasyonlarını tehdit eden birçok faktör bulunmaktadır ve bu tehditler ülkemiz sularında da mevcuttur. Kıyısız yapılaşma, balık stoklarının azalması, hedef dışı olarak balıkçılık araçlarına yakalanma, kimyasal kirlenme, denizel çöpler, deniz trafiği, sonar ve sismik araştırmalar gibi yüksek ve ani gürültü kirliliği ve iklim değişikliği türler üzerinde davranış ve alan kullanımındaki değişimlerden, yaralanma ve ölüme kadar geniş çerçevede olumsuz etkiler doğurmaktadır. Akdeniz gibi nerede ise kapalı olan bir havzada bu tehditlerin etki boyutları daha da büyüktür.

İstanbul Boğazı kültürel, stratejik ve ekonomik açıdan büyük öneme sahiptir. Karadeniz ile Marmara Denizi'ni birbirine bağlayan tek su yoludur ve bu su yolu iki havzanın biyolojik dengesinde vazgeçilemez öneme sahiptir. Avrupa ve Asya kıyıları arasında yer alan dünyanın en dar ve en yoğun dar boğazlarından biridir. Tüm bunların yanı sıra İstanbul Boğazı barındırdığı canlılar içinde biyolojik olarak büyük bir öneme sahiptir. Karadeniz ve Akdeniz arasında bir biyolojik koridor, biyolojik bariyer görevi görür. Yunus, mutur ve balıklarında içinde bulunduğu göç eden canlılar için iklim uyum bölgesi oluşturur.

İSTANBUL BOĞAZI'NIN YUNUSLARI

İstanbul Boğazı'nda iki yunus ve bir mutur türü gözlemlemek mümkün. Bu türler Afalina (*Tursiops truncatus*), Tırtak (*Delphinus delphis*) ve Mutur (*Phocoena phocoena*)'dır. Türleri ayırt etmek için en önemli ipucu yüzgeçlerinde saklıdır.

AFALİNA, *Tursiops truncatus*

IUCN küresel tehlike derecesi: Düşük Riskli (LC)

ACCOBAMS/IUCN küresel tehlike derecesi: Düşük Riskli(LC) (Akdeniz)

Ölçü: Erişkin bireylerin boyları 4-5 m uzunluğa erişebilmektedir ve İstanbul Boğazı'ndaki en iri türdür. Ağırlıkları 400 kg kadar ulaşabilir. Yaklaşık 60-70 yıl yaşadıkları düşünülmektedir.

Renklenme: Sırt koyu gri olmakla birlikte karına doğru renk açık gri olur. Bazen yanlarda açık gri fırça darbesi şeklinde renklenme gözlemlenir.

Yüzgeçler: Sırt yüzgeci belirgin ve orak şeklinde, tabanda geniş, ucu bazen pençe şeklindedir. Vücudun ortasında bulunur. Diğer iki türden ayırt etmek için, yüzgecin genişliğine bakmak yeterlidir, çünkü bu tür Boğaz'daki en geniş yüzgece sahiptir.

Sosyal yapıları: Ortalama 5-10 bireylik gruplar oluştururlar. Kıyıs al bölgeleri ve sığ suları tercih ederler. Sosyal yetenekleri oldukça yüksektir. Grup halinde yaşarlar ve bireyler arasındaki ilişkiler nesiller boyu devam eder. Grubun lideri anneannelerdir. Doğum esnasında, grubun diğer dişi bireyleri anneye yardım eder ve yavru bakımını da birlikte üstlenirler. Birbirleri ile iletişim kurmak için, yönlerini bulmak için ve avlanmak için "klik" ve ısıkl benzeri sesler çıkarırlar. "İmza ısıkları" denilen sadece bireye ait özel ısıklar bulunmaktadır ve bu ısıklar ile kendilerini diğer bireylere tanıtırılar. İstanbul Boğazı'nda teknelere en çok yaklaşan bu türdür ve Boğazın kuzeyinden güneyine kadar her bölgesinde gözlemlenebilirler.

©Efe Sevim/WWF-Türkiye, 2021

TIRTAK, *Delphinus delphis*

IUCN küresel tehlike derecesi: Düşük Riskli (LC)

ACCOBAMS/IUCN küresel tehlike derecesi:
Tehlike altında (EN)
(Akdeniz) ve Tehlike altında (EN) (Karadeniz)

l: Boyları 2-3 metre arasındadır. Yaklaşık 30-40 yıl yaşadıkları düşünülmektedir. İnce bir vücut yapıları vardır.

Renklenme: Vücut renklenmeleri oldukça çarpıcıdır. Sırt siyah, sırt yzgecini hemen altında aşağıyı gösteren bir üçgen takip eder. Boyun ve karın kısmı açık renkli. Vücudun yanları n tarafta sarımsıdır ve ortada kuyruk kısmına doğru uzanan gri bantla birleşir. Gz koyu bir çerçeveye çevrilidir. Ayırıcı zellik: Yan taraflarda siyah, gri beyaz ve sarı renklerinden oluşan bir kum saati deseni.

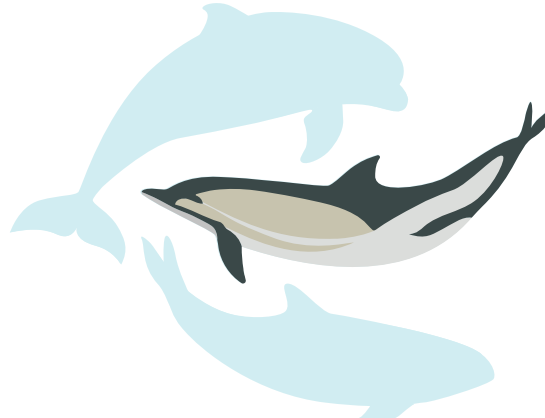
Yüzgeçler: Sırt yüzgeci orak şeklinde, siyah, ortasında ise beyaz renklenme mevcuttur ve bu renklenmenin boyutu bireyin yaşı ile orantılıdır. Yzgelerdeki renklenme, bireyin parmak izi olarak bilinir ve tür ayırt etmede büyük önem taşır.

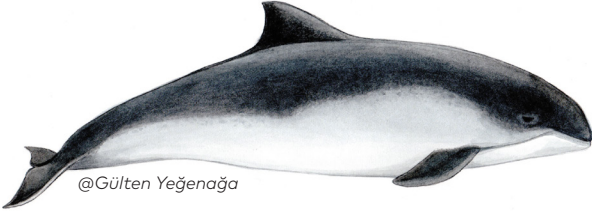
Sosyal yapıları: 20 bireye ulaşan büyük gruplar halinde İstanbul'da gözlemlenebilirler. Su yüzeyinde oldukça aktiflerdir ve oyuncudurlar. Sosyal yapıları oldukça güçlüdür ve uzun soluklu ilişki kurarlar. Yavru bakımını bütün grup üstlenir. Erginleşen erkekler genelde gruptan ayrılırlar. Deniz trafiğinden uzak durmayı tercih ederler. İstanbul Boğazı'nın daha çok kuzey bölgesinde (Beykoz Anadolu Feneri arası) gözlemlenirler. Fakat bahar aylarında Kadıköy-Eminönü arası bu türleri görmek mümkündür. Afalina türü ile birlikte gözlemlenmeleri de mümkündür.

©Efe Sevim/WWF-Türkiye, 2020

MUTUR, *Phocoena phocoena*

IUCN küresel tehlike derecesi: Düşük Riskli (LC)

ACCOBAMS/IUCN küresel tehlike derecesi: Tehlike altında (EN) (Karadeniz)

l: Boğazın tek mutur ve en küçük türüdür. Boyları ancak 2m'ye ulaşır ve ağırlıkları 100kg geçmez. Diğer iki türde bulunan uzun gaga yapısı bu türde yoktur. Ağız kenarları göz hizasında uzanır.

Renklenme: Vücutta renklenme farklılığı dikkat çekecek kadar değildir ve vücut gri tonlarındandır.

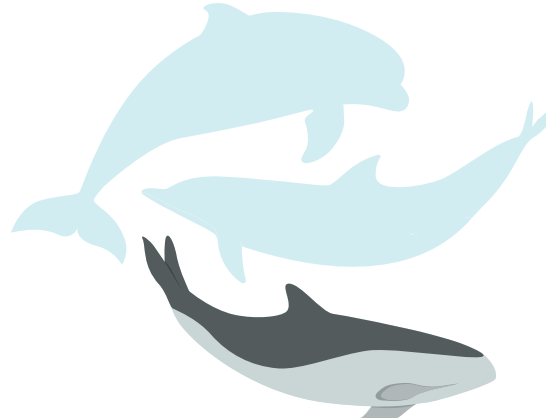
Yüzgeçler: Sırt yüzgeci oldukça küçük bir üçgen şeklinde ve türü ayırt etmekte kullanılır.

Sosyal yapıları: İstanbul Boğazı'nda 5-10 bireyden oluşan gruplar oluştururlar. Bireyler arasında bağ oldukça kuvvetlidir. Yüzeyde aktif davranışlar genelde sergilemedikleri için Boğaz'ın en zor gözlemlenen türüdür. İnsan aktivitelerine yönelik olarak oldukça utangaçlardır, deniz trafiğinden uzak olan bölgeleri tercih ederler. İstanbul Boğazı'nın kuzey bölgelerinde (Beykoz ve Anadolu Feneri) gözlemlenme olasılıkları daha yüksektir. Küçük ve narin vücut yapıları ile balıkçı ağlarına en çok bu tür takılır ve tür üzerindeki en büyük tehdittir. Vokal davranışları incelendiğinde, İstanbul Boğazı'nda en tiz ve yüksek sese sahip olan türü temsil ederler. Utangaç yapıları ile, afalina ve tırtak bireyleri ile aynı bölgede bulunmaktan kaçınırlar.

©Efe Sevim/WWF-Türkiye, 2020

İSTANBUL BOĞAZI YUNUS GÖZLEMİ ROTASI

İSTANBUL BOĞAZI
**Yunus Gözlem
Etkinliği**

ibbyesilistanbul

ibbyesilist

yesilistanbul

yesil.istanbul

İSTANBUL BOĞAZI
**Yunus Gözlem
Etkinliği**